

شریعت

شَرِيعَت به معنی آنچه **خداوند** متعال برای بندگان خود **وضع** و تشریح کرده است، می باشد. به شریعت، شَرع، شریعت الهی، شریعت مُنزله و قانون الهی نیز گفته می شود.

فهرست مندرجات

- ۱ - معنی شریعت
- ۲ - نسبت شریعت با دین
- ۳ - معنی شارع
- ۴ - منبع شریعت
- ۵ - شریعت و تبعیت از مصالح و مفاسد
- ۶ - شریعت سمحه و سهله
- ۷ - نوآوری در شریعت
- ۸ - استصحاب عدم نسخ در شریعت
- ۹ - پانویس
- ۱۰ - منبع

معنی شریعت

«شریعت» در لغت به معنای درگاه و سردر ورودی (= **عتبه**) و نیز به معنای **آبشخور** و جایگاهی که بدون طناب از آن آب نوشیده می شود «مورد الماء الَّذی یسقی منه بلا رشاء»^[۱] آمده است و به مجموعه مسائل دینی اعم از **عقاید** و **اخلاق** و **احکام** نیز «شریعت» گفته می شود از این جهت که مایه حیات و **طهارت** کسانی است که آن را بپیمایند و سلوکی هماهنگ با آن داشته باشند.^[۲] مراد از «شریعت» در **آیه ۱۸ سوره جاثیه** نیز همین معنا می باشد: (ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأُمْنِ).^[۳] ^[۴] ^[۵] البته در اصطلاح **فقه** و **کتاب فقهی** و تعبیراتی نظیر «**شرایع الاحکام**» خصوص **احکام فرعی عملی** از آن اراده می شود که در این صورت کاملاً مرادف با معنای اصطلاحی «**فقه**» است.^[۶]

نسبت شریعت با دین

شریعت از نظر مفهومی اخص از **دین** است؛ زیرا شریعت عبارت است از راه و روشی خاص برای امتی یا پیامبری؛ در حالی که دین عبارت است از روش عام الهی نسبت به همه امتها؛ از این رو، شریعت قابل **نسخ** است؛ لیکن دین به این معنا نسخ پذیر نیست ^[۷].

معنی شارع

شارع به معنای وضع و تشریح کننده شریعت، خدای متعال و به معنای تبیین و تفسیر کننده آن، **پیامبر** اعظم صلی الله علیه و آله است.

منبع شریعت

کتاب خدا (قرآن) و **سنت** دو **منبع اصلی** شریعت اند که مجتهدان برای به دست آوردن **احکام** و **تکالیف شرعی** به آن دو رجوع می کنند.

شریعت و تبعیت از مصالح و مفاسد

از دیدگاه فقهای **شیعیه** احکام و تکالیفی که خداوند متعال مقرر کرده، تابع مصالح و مفاسد است؛ بدین معنا که خداوند بدانچه مصلحت بندگان در آن بوده امر کرده و از آنچه برای آنان مفسده داشته نهی کرده است.

شریعت سمحه و سهله

خداوند متعال شریعت را **سهل** و **آسان** قرار داده است. **قرآن کریم** با بیانات مختلف بدین مطلب تصریح کرده است. در آیه‌ای می فرماید: ﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ تَفْسًا إِلَّا وُسْعَهُ﴾؛^[۸] خداوند هیچ کس را تکلیف نمی کند مگر به قدر توانایی او» و در آیه‌ای دیگر آمده است: ﴿وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ﴾؛^[۹] و در دین (در مقام

تکلیف) بر شما مشقت و رنج ننهاده است». و در آیه ای دیگر خداوند پس از بیان این حکم که در صورت دسترس نداشتن به آب با خاک پاک تیمم کنید، می‌فرماید: {مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ}؛ [۱۰] خداوند نمی‌خواهد هیچ گونه سختی برای شما قرار دهد». از این رو، خداوند متعال هم در مقام جعل و تشریح حکم، حکمی حرجی و مشقت زا وضع نکرده و هم در صورتی که بر اثر پیدایی شرایط و عوارضی، حکمی برای مکلف حرجی و دارای مشقت باشد، آن حکم را از وی برداشته و او را از آن معاف داشته است.

نوآوری در شریعت

زمان تشریح احکام و تکالیف بندگان به دست خداوند است که پیامبران از راه وحی آن را دریافت و به مردم ابلاغ می‌کنند. بنابر این، هیچ یک از بندگان حق ندارد از پیش خود و بر پایه نظر و اندیشه خویش، حکم و تکلیفی را وضع کند و آن را به خداوند نسبت دهد.

استصحاب عدم نسخ در شریعت

چنانچه در شریعت فعلی نسبت به نسخ حکمی ثابت در شریعت پیشین شک شود، آیا استصحاب عدم نسخ جاری و حکم به بقای آن در شریعت فعلی می‌شود یا نه؟
بنابر جریان استصحاب، حکم شریعت پیشین در شریعت فعلی ثابت می‌شود؛ لیکن چنین استصحابی به دلیل وجود اشکالات متعدد مورد پذیرش قرار نگرفته است.
چنانچه در شریعت اسلام، نسبت به بقای حکمی به جهت شک در نسخ آن، شک شود آیا استصحاب عدم نسخ جاری و حکم به بقای آن می‌شود یا نه؟
معروف جریان استصحاب است؛ هر چند برخی در این نیز اشکال کرده‌اند.

پانویس

- ↑ گروهی از مولفین، المعجم الوسيط، ج ۱، ص ۴۷۹، ماده «شرع».
- ↑ راجع اصقهانى، حسين بن مجد، المفردات فى غريب القرآن، ص ۲۵۸، ماده «شرع».
- ↑ طباطبایى، مجدحسين، الميزان فى تفسير القرآن، ج ۱۸، ص ۱۶۶.
- ↑ ابن عاشور، التحرير و التنوير، ج ۲۵، ص ۳۴۸.
- ↑ زحیلی، وهبة، التفسير المنير، ج ۵، ص ۳۷۰.
- ↑ مكارم شيرازى، ناصر، دائرة المعارف فقه مفارن، ج ۱، ص ۴۳.
- ↑ طباطبایى، مجدحسين، الميزان فى تفسير القرآن، ج ۵، ص ۳۵۰.
- ↑ بقره/سوره ۲، آیه ۲۸۶.
- ↑ حج/سوره ۲۲، آیه ۷۸.
- ↑ مائده/سوره ۵، آیه ۶.

منبع

فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت علیهم السلام، ج ۴، ص ۶۷۴-۶۷۶.

رده‌های این صفحه : اصطلاحات کلامی | کلام